YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
25 päivänä lokakuuta 1977 *

Asiassa 26/76,

Metro SB-Großmärkte GmbH & Co. KG, Schlüterstraße 3, 4 Düsseldorf, edustajanaan asianajaja von der Osten, Düsseldorf, prosessiosoite Luxemburgissa c/o Robert Elter, 11 boulevard Royal,

kantajana,

ja

Verband des SB-Großhandels e.V., Theaterstraße 8, 3 Hannover, edustajanaan asianajaja Bartholatus, Hampuri, prosessiosoite Luxemburgissa c/o Robert Elter, 11 boulevard Royal,

väliintulijana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään komission oikeudellisen yksikön virkamies Dieter Oldekop, prosessiosoite Luxemburgissa c/o Mario Cervino, Bâtiment Jean Monnet, Kirchberg,

vastaajana,

ja

SABA (Schwarzwälder Apparate-Bau-Anstalt August Schwer und Söhne), Villingen-Schwenningen, edustajanaan asianajaja Christian Hootz, Stuttgart, prosessiosoi-

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

te Luxemburgissa c/o Georges Reuter, 12 rue Notre-Dame,

väliintulijana,

jossa kantaja vaatii Euroopan yhteisöjen komission ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 15.12.1975 tekemän päätöksen (IV/847-SABA, EYVL L 28, 3.2.1976, s. 19) kumoamista,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti H. Kutscher, jaostojen puheenjohtajat M. Sørensen ja G. Bosco sekä tuomarit A. M. Donner, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, A. J. Mackenzie Stuart, A. O'Keeffe ja A. Touffait,

julkisasiamies: G. Reischl,
kirjaaja: A. Van Houtte,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Metro SB-Großmärkte GmbH & Co. KG -yhtiö (jäljempänä Metro) on jättänyt 11.3.1976 yhteisöjen tuomioistuimeen kanteen, jossa vaaditaan kumoamaan ensinnäkin ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 15.12.1975 tehty komission päätös (EYVL L 28, 3.2.1976, s. 19), joka koskee Schwarzwälder Apparate-Bau-Anstalt August Schwer und Söhne GmbH -yhtiön (jäljempänä SABA) käyttämää valikoivaa jakelujärjestelmää viihde-elektroniikkalaitteidensa markkinoinnissa yhteismarkkinoilla.

Toiseksi kanteessa vaaditaan kumoamaan komission kirjeessään 14.1.1976 esittämä kieltäytyminen 15.12.1975 tekemänsä päätöksen muuttamisesta, jota kantaja oli uudelleen vaatinut samoin perustein, jotka sillä kuitenkin oli ollut mahdollisuus esittää jo asianosaisten ja kolmansien kuulemistilaisuudessa, jonka komissio järjesti 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 19 artiklan ja 25.7.1963 annetun komission asetuksen N:o 99/63/ETY mukaisesti, ennen kuin se teki kanteen kohteena olevan päätöksen.

Päätöksen 1 artiklassa todetaan, että SABAn sisämarkkinoilla käyttämät myyntiehdot (toukokuun 1972 versio) eivät kuulu perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa olevan kiellon soveltamisalaan, kun taas 2 artiklassa komissio päätti, että kyseiselle jakelujärjestelmälle myönnetään muilta osin 85 artiklan 3 kohdan mukainen poikkeus.

2 Vaikka kanteessa vaaditaan koko sen kohteena olevan päätöksen kumoamista, esitetyistä kanneperusteista ilmenee, että niissä riitautetaan ainoastaan kyseisen päätöksen 2 artiklan laillisuus.

Tutkittavaksi ottaminen

a) 14.1.1976 päivätyn kirjeen osalta

3 Komissio on vastustanut kanteen tutkittavaksi ottamista siltä osin, kuin se koskee sen 14.1.1976 päivätyssä kirjeessä esittämää kieltäytymistä.

4 Kieltäytyminen on pelkästään vahvistus 15.12.1975 tehdylle päätökselle, ja sen kumoaminen merkitsisi samaa kuin päätöksen kumoaminen, minkä vuoksi kanteen toisen osan on katsottava olevan vailla kohdetta, eikä sitä siksi oteta tutkittavaksi.

b) 15.12.1975 tehdyn päätöksen osalta

5 SABA, joka tukee väliintulijana komissiota, katsoo, ettei kannetta ole otettava tutkittavaksi, koska kanteen kohteena oleva päätös ei koske Metroa suoraan ja erikseen.

6 Perustamissopimuksen 173 artiklan toisen kohdan mukaan "luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö voi samoin edellytyksin nostaa kanteen hänelle osoitetusta päätöksestä tai päätöksestä, joka siitä huolimatta, että se on annettu asetuksena tai toiselle henkilölle osoitettuna päätöksenä, koskee ensin mainittua henkilöä suoraan ja erikseen".

Koska kyseistä päätöstä ei osoitettu ole Metrolle, on tutkittava, koskeeko päätös sitä suoraan ja erikseen.

7 Metro on pikatukkuyritys, jolla on noin kolmekymmentä liikettä Saksan liittotasavallassa ja eräissä muissa jäsenvaltioissa.

Tämä jakelumuoto, jolla se kilpailee erityisesti erikoistuneiden tukkuliikkeiden kanssa, käsittää monipuolisen valikoiman muodostavien elintarvikkeiden (food-osasto) ja muiden tuotteiden (non food -osasto) hankkimisen tukkuerinä tuottajilta myytäväksi edelleen pääasiassa vähittäiskauppiaille jälleenmyyntiin, mutta myös kauppaliikkeille, pienyrittäjille tai teollisuudelle, jotka käyttävät tuotteita liiketoiminnassaan, sekä loppukäyttäjille, joita kutsutaan "laitostyyppisiksi"; on kuitenkin huomautettava, että viimeksi mainitusta toiminnasta on kiistaa asianomaisten välillä.

Metro myy tavaraa "cash and carry" -periaatteella: tuotteet ovat yksinkertaisesti esillä helppopääsyisissä tiloissa, joista asiakkaat noutavat ne itse ja maksavat käteisellä, minkä ansiosta hinnat on mahdollista pitää halvempina tyydyttäessä pienempään katteeseen kuin perinteisessä tukkukaupassa.

Tälle jakelutavalle luonteenomaista on siis sekä erityiset myyntimenetelmät että tukkukauppiaan kohderyhmänä oleva asiakaskunta.

8 Kantaja pyysi päästä SABAn viihde-elektroniikan tukkumyyjäksi, mutta tähän ei suostuttu, koska kantaja ei suostunut tiettyihin ehtoihin, jotka SABA asettaa tuotteidensa tukkumyyjälle; kantajan mukaan nämä ehdot eivät sovellu sen harjoittaman pikatukkukaupan rakenteeseen.

Tästä ovat osoituksina erityisesti SABAn tukkumyyjiä koskeva kielto myydä SABA-laitteita elinkeinonharjoittajina toimiville loppukäyttäjille, toisin sanoen kauppiaille tai pienyrittäjille, jotka eivät toimi elektroniikka-alalla, mutta jotka käyttävät ostettuja laitteita liiketoiminnassaan, kielto toimittaa laitteita "laitostyyppisille" loppukäyttäjille, sekä SABAn tukkumyyjiensä kanssa tekemässä yhteistyösopimuksessa tukkumyyjille asettamat velvoitteet.

Väliintulijana esiintyvä SABA toteaa, että nämä ehdot sitä vastoin soveltuvat Metron toimintaan, mutta että kieltäytyminen johtuu pikemminkin Metron myyntipolitiikasta, jossa yhtyvät tukku- ja vähittäiskauppiaan toiminta, mitä SABA ei voi hyväksyä jakelujärjestelmänsä vuoksi, sillä siinä, kuten SABA esittää, erotetaan selvästi toisistaan nämä kaksi toimintaa Saksan liittotasavallan laissa edellytetyllä tavalla.

9 SABAn kieltäytymisen vuoksi kantaja on toimittanut 7.11. ja 9.11.1973 komissiolle asetuksen N:o 17 3 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisen pyynnön, jossa se vaatii komissiota toteamaan, että SABAn käyttämä jakelujärjestelmä on perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan vastainen, ja velvoittamaan SABA lopettamaan järjestelmän käyttö.

10 SABA on puolestaan saadakseen asetuksen N:o 17 2 artiklan nojalla puuttumattomuustodistuksen tai perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdassa ja asetuksen N:o 17 6 artiklassa tarkoitetun poikkeusluvan antanut vuosina 1962, 1963, 1969 ja 1972 komissiolle tiedoksi sisämarkkinoilla soveltamansa myyntiehdot, muissa jäsenvaltioissa toimivien yritysten kanssa tekemänsä yksinmyyntisopimukset, "jakelusitoumukset", jotka se velvoittaa Saksan liittotasavallassa toimivat jälleenmyyjänsä eli sekä tukkumyyjät että vähittäiskauppiaat allekirjoittamaan sekä "SABAn tukkumyyjien ja SABAn erikoistuneiden vähittäiskauppiaiden ETY-sitoumukset".

Metron tekemän valituksen jälkeen SABA antoi 22.7.1974 tiedoksi mallin yhteistyösopimuksesta, jonka se velvoittaa hyväksymänsä tukkumyyjän allekirjoittamaan.

11 Komissio katsoi, että Metrolla on laillinen oikeus vaatia mahdollisen kilpailusääntöjen rikkomisen toteamista, ja tutki sekä Metron että SABAn esittämät pyynnöt.

Ilmoitettuaan ensin Metrolle, että se ei usko pystyvänsä antamaan myönteistä vastausta kanteluun, ja pyydettyään Metroa 6.12.1974 lähettämällään teleksillä esittämään huomautuksensa asetuksen N:o 99/63/ETY 6 artiklan mukaisesti komissio kuitenkin kantajan esittämien huomautusten ja tämän kuulemisen jälkeen muutti osittain kantaansa ja velvoitti SABAn lopettamaan sellaisten sitoumusten käytön, joilla se velvoitti tukkukauppiaat muun muassa olemaan myymättä elinkeinonharjoittajina toimiville loppukäyttäjille.

Sen jälkeen kun SABA suostui muun muassa tähän muutokseen, komissio teki kanteen kohteena olevan päätöksen, jossa ei kuitenkaan monelta osin puututtu niihin jakelujärjestelmän erityispiirteisiin, joita kantaja oli kritisoinut hallinnollisen menettelyn yhteydessä.

12 Metro, joka katsoi näin sallitun jakelujärjestelmän sisältävän edelleen laittomia esteitä sen hyväksymiselle SABAn tukkumyyjäksi, nosti tämän kanteen.

13 Edellä esitetyistä seikoista ilmenee, että kanteen kohteena oleva päätös tehtiin erityisesti Metron kantelun johdosta ja että se koskee SABAn jakelujärjestelmän määräyksiä, joiden nojalla SABA on kieltäytynyt ja edelleen kieltäytyy myymästä tuotteitaan Metrolle tai hyväksymästä sitä tukkumyyjäkseen ja joihin kantaja tällä perusteella on vedonnut kantelussaan.

Hyvän oikeudenkäytön sekä 85 ja 86 artiklan asianmukaisen soveltamisen

mukaista on, että luonnollisilla henkilöillä ja oikeushenkilöillä, joilla asetuksen N:o 17 3 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti on oikeus pyytää komissiota toteamaan 85 ja 86 artiklan rikkominen, on käytettävissään oikeussuojakeino laillisten etujensa suojelemiseksi, jos heidän vaatimuksiinsa ei kokonaan tai osittain suostuta.

Tällaisessa tilanteessa kanteen kohteena olevan päätöksen on katsottava koskevan kantajaa suoraan ja erikseen 173 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetuin tavoin ja kanne on siksi otettava tutkittavaksi.

Pääasia

14 Kantajan mukaan komissio on tekemällä kanteen kohteena olevan päätöksen rikkonut perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohtaa myöntäessään poikkeuksen 85 artiklan 1 kohdassa olevasta kiellosta, vaikka poikkeuksen saamiseen oikeuttavat edellytykset eivät täyty, ja soveltanut virheellisesti perustamissopimuksen 86 artiklaa salliessaan määräävän markkina-aseman väärinkäytön.

15 Perustamissopimuksen 86 artiklan soveltaminen on mahdollista vain, jos SABA on määräävässä markkina-asemassa, joten on ensiksi tutkittava, onko tilanne tällainen.

I MÄÄRÄÄVÄN MARKKINA-ASEMAN OLEMASSAOLO

16 Tukeakseen väitettään, jonka mukaan SABA on määräävässä asemassa Saksan liittotasavallan viihde-elektroniikkamarkkinoilla, kantaja esittää, että kyseisessä jäsenvaltiossa on kymmenen viihde-elektroniikkalaitteiden valmistajaa, mutta että kuudella niistä on yhteensä hallussaan pääosa markkinoista, ja näistä kuudesta SABAlla on väritelevisioiden alalla keskimääräistä suurempi osuus, koska se tuottaa tuhat vastaanotinta päivässä.

Asiakkaat haluavat ostaa SABAn laitteita niiden korkean laadun vuoksi huolimatta niiden hinnasta, minkä vuoksi jokaisella jälleenmyyjällä olisi valikoimassaan oltava myös SABAn laitteita välttääkseen epäsuotuisan kilpailuaseman.

17 Komission esittämän näytön mukaan, jota kantaja ei ole kiistänyt, viihde-elektroniikkamarkkinoilla on 26 saksalaista valmistajaa, joista kahdeksalla, johon joukkoon SABAkin kuuluu, on noin 90 prosentin osuus markkinoista

SABAn osuuden ollessa 5–10 prosenttia.

Erityisesti kantajan väitteidensä tueksi esittämän televisioiden päivittäisen tuotannon määrän osalta komission vuotta 1975 koskevista tiedoista, jotka kantaja on hyväksynyt edustaviksi tiedoiksi, ilmenee, että kahdeksan valmistajaa kattaa 91 prosenttia Saksan markkinoista, niistä yksi yli 25 prosenttia, kolme 10 prosenttia ja neljän muun, muiden muassa SABAn, markkinaosuus on 7 tai 6 prosenttia.

Näistä tiedoista ilmenee, että vaikka – mitä ei ole väitetty eikä myöskään osoitettu – tarkasteltavat markkinat olisivat väritelevisiomarkkinat yleisten viihde-elektroniikkamarkkinoiden sijaan, on kyseessä suhteellisen vaatimaton osuus markkinoista.

Vaikka yrityksen markkinaosuus ei välttämättä olekaan ainoa kriteeri, joka osoittaa määräävän aseman olemassaolon, voidaan kuitenkin hyvin todeta, että niin pienellä osuudella kuin mitä SABAlla on teknisesti korkeatasoisten tuotteiden markkinoista, joilla myytävät tuotteet useimpien ostajien mielestä ovat keskenään korvattavissa, ei ole mahdollista saavuttaa määräävää markkina-asemaa, paitsi erityisessä tilanteessa.

Tätä näkemystä vahvistaa se tosiasia, että kilpailun eri valmistajien välillä tiedetään olevan ankaraa.

Se, että kyseisen tuotteen laatu kannustaa jälleenmyyjiä ottamaan sen valikoimiinsa, ei sellaisenaan ole tekijä, joka antaisi valmistajalle mahdollisuuden toimia pitkälti tarvitsematta ottaa huomioon kilpailijoiden käyttäytymistä ja joka näin ollen takaisi sille määräävän markkina-aseman, vaan pikemminkin se on yksi kilpailukeino muiden joukossa.

Tämä koskee myös seikkaa, johon kantaja ja Verband des Selbstbedienungs-Großhandels (jäljempänä SB-Verband) väliintulijana vetoavat, eli sitä, että muutkin viihde-elektroniikan valmistajat ovat ottaneet tai aikovat ottaa käyttöön vastaavanlaisia valikoivia jakelujärjestelmiä kuin se, jonka komissio kanteen kohteena olevassa päätöksessään on sallinut.

Tämä on mahdollisesti otettava huomioon arvioitaessa riidanalaisen järjestelmän perustamissopimuksen 85 artiklan mukaisuutta, mutta esillä olevan asian kaltaisessa tilanteessa se ei voi muuttaa SABAn asemaa relevanteilla markkinoilla määrääväksi asemaksi.

18 Koska SABA ei ole ETY:n perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitetussa määräävässä markkina-asemassa, ei tätä määräystä voida soveltaa siihen, ja kanne on hylättävä siltä osin kuin se perustuu tämän määräyksen rikkomiseen.

II PERUSTAMISSOPIMUKSEN 85 ARTIKLAN SOVELTAMINEN

19 Kantajan mukaan kanteen kohteena olevan päätöksen 2 artikla on harkintavallan väärinkäytön perusteella pätemätön, koska komissio on jättänyt huomioon ottamatta, että "85 artiklalla suojellaan kilpailun vapautta kuluttajan edun mukaisesti eikä valmistajan ja tietyn kauppiasryhmän oikeana pitämänsä hintatason saavuttamiseen tähtääviä keskenään samansuuntaisia intressejä".

Lisäksi kantaja katsoo siltä varalta, että riidanalaisen jakelujärjestelmän katsotaan olevan oikeutettu saamaan poikkeuksen kiellosta 85 artiklan 3 kohdan mukaisesti, että komissio on soveltanut tätä määräystä väärin myöntäessään poikkeuksen kilpailurajoituksille, jotka eivät ole välttämättömiä tuotannon tai tuotteiden jakelun tehostamiseksi tai teknisen tai taloudellisen kehityksen edistämiseksi ja joista seuraa kilpailun eliminoituminen pikatukkukaupasta.

A Harkintavallan väärinkäyttö

20 ETY:n perustamissopimuksen 3 ja 85 artiklassa tarkoitettu vääristymätön kilpailu edellyttää toimivan kilpailun (workable competition) olemassaoloa markkinoilla eli tarpeeksi korkeaa kilpailuastetta, jotta perustamissopimuksella asetettuja perustavanlaatuisia vaatimuksia noudatettaisiin ja sen tavoitteet ja erityisesti tavoite muodostaa olosuhteiltaan sisämarkkinoiden kaltaiset yhteismarkkinat, saavutettaisiin.

Tässä vaatimuksessa otetaan huomioon, että kilpailun luonne ja intensiteetti voivat vaihdella kyseessä olevien tuotteiden tai palveluiden sekä kyseessä olevien alakohtaisten markkinoiden taloudellisen rakenteen mukaan.

Erityisesti arvokkaiden ja teknisesti korkealaatuisten kestokulutushyödykkeiden alalla, jolla suhteellisen pieni määrä suuria ja keskisuuria valmistajia tarjoaa monipuolisen, ainakin kuluttajien mielestä helposti keskenään korvattavissa olevien laitteiden valikoiman, markkinoiden rakenne ei ole esteenä erilaisille erikoistuneille jakelukanaville, jotka on mukautettu eri valmistajien erityispiirteisiin sekä erilaisten kuluttajaryhmien tarpeisiin.

Tässä mielessä komissio saattoi perustellusti katsoa, että valikoivat jakelujärjestelmät yhtenä tekijänä muiden kanssa ovat 85 artiklan 1 kohdan mukaisia kilpailutekijöitä, kunhan jälleenmyyjien valinta tapahtuu objektiivisin laadullisin perustein, jotka koskevat jälleenmyyjän ja sen henkilökunnan ammatillista pätevyyttä sekä sen liiketilojen soveltuvuutta, kunhan vaatimukset vahvistetaan siten, että ne koskevat samalla tavalla kaikkia potentiaalisia jälleenmyyjiä ja kunhan niitä sovelletaan syrjimättä.

21 On totta, että tällaisissa jakelujärjestelmissä hintakilpailulle ei yleensä yksin tai edes pääasiallisesti panna painoa.

Näin on erityisesti silloin, kuten tässä tapauksessa, kun jakeluverkostoon pääsemisen edellytykset ovat tiukemmat, kuin mitä tuotteiden ominaispiirteistä johtuvat vaatimukset edellyttävät.

Vaikka hintakilpailu onkin niin tärkeää, ettei sitä voida koskaan kokonaan poistaa, se ei kuitenkaan ole ainoa toimivan kilpailun muoto, eikä sitä kaikissa olosuhteissa tarvitse pitää ehdottoman ensisijaisena.

Komissiolle 85 artiklan 3 kohdassa annettu toimivalta osoittaa, että toimivan kilpailun säilyttämisen edellytykset voidaan sovittaa yhteen erilaisten tavoitteiden suojaamisen kanssa, ja tämän vuoksi tietyt kilpailunrajoitukset voidaan hyväksyä, jos ne ovat välttämättömiä näiden tavoitteiden toteuttamiseksi ja jos niillä ei poisteta kilpailua merkittävältä osalta yhteismarkkinoita.

Erikoistuneiden tukkumyyjien ja vähittäiskauppiaiden pyrkimys säilyttää tietty hintataso liittyy yhteen sen pyrkimyksen kanssa, että kuluttajien edun vuoksi tämä jakelukanava säilyy elinkelpoisena sellaisten uusien jakelumuotojen rinnalla, jotka perustuvat erilaiseen kilpailupolitiikkaan, ja tämä pyrkimys on päämäärä, jota voidaan tavoitella joutumatta väistämättä 85 artiklan 1 kohdassa olevan kiellon piiriin ja jonka osalta voidaan, jos tilanne olisikin kokonaan tai osittain tämä, soveltaa 85 artiklan 3 kohtaa.

Näin on etenkin, jos edellytyksistä seuraa kilpailun tehostuminen siltä osin, kuin kilpaillaan muilla tekijöillä kuin hinnalla.

22 Kummankin asianosaisen SABAn jälleenmyyjien välisen hintakilpailun olemassaolon osalta esittämät luvut, vaikka ne osoittavatkin tiettyä jäykkyyttä hintarakenteessa, eivät kuitenkaan anna mahdollisuutta tehdä sellaista päätelmää, että viihde-elektroniikkamarkkinoilla kilpailua olisi rajoitettu tai että se

27 Jakelupisteiden valintaan perustuvan markkinointijärjestelmään kuuluu välttämättä se, että verkostoon kuuluvat tukkukauppiaat on velvoitettava olemaan toimittamatta tavaroita muille kuin hyväksytyille jälleenmyyjille, sekä se, että valmistajille on annettava mahdollisuus valvoa, että tätä velvoitetta noudatetaan, sillä muuten siinä ei olisi mitään mieltä.

Valvontaan liittyvät velvoitteet eivät sellaisinaan, jos ne eivät ylitä niillä tavoiteltua päämäärää, ole kilpailun rajoittamista vaan pelkästään täydentävät päävelvoitetta, jonka täyttämistä ne edistävät.

Komissio arvioi, että tämän osalta sopimuksesta johtuvat velvoitteet eivät ylitä sitä, mitä asianmukaiselta valvonnalta vaaditaan, ja että ne ovat tukkukauppiaan tavanomaisia tehtäviä, sillä kestokulutushyödykkeiden osalta hyväksyttyjen jälleenmyyjien ja toimitettujen tuotteiden tunnistaminen on tavanomainen vaatimus tukkukauppaa harjoitettaessa.

Koska valvontaa koskevat velvoitteet eivät ylitä sitä, mikä tavoitteiden saavuttamiseksi on tarpeellista, siltä osin kuin niillä on tarkoitus varmistaa ammatillista pätevyyttä koskevien hyväksymisehtojen noudattaminen, ne eivät kuulu 85 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan, kun taas siltä osin kuin niillä on tarkoitus varmistaa tiukempien velvoitteiden noudattaminen, ne kuuluvat 85 artiklan 1 kohdassa olevan kiellon soveltamisalaan, paitsi jos ne yhdessä päävelvoitteen kanssa hyväksytään 85 artiklan 3 kohdassa tarkoitetussa poikkeusluvassa.

Sitä, ovatko edellä kuvatut velvoitteet perustamissopimuksen mukaisia, on arvioitava siksi tutkimalla muita tekijöitä, jotka kantaja on nostanut esiin.

2) Laitostyyppisille loppukäyttäjille tapahtuvien suorien toimitusten kielto

28 Komissio velvoitti SABAn luopumaan tukkukauppiaille asettamastaan kiellosta toimittaa tavaroita elinkeinonharjoittajina toimiville loppukäyttäjille, mutta salli kiellon toimittaa tavaroita yksityisille kuluttajille, mukaan lukien suuret "laitostyyppiset" kuluttajat, kuten koulut, sairaalat, kasarmit, julkishallinnon yksiköt ja muut vastaavantyyppiset asiakkaat.

Komissio katsoo, että sen lisäksi, että tämä tukkukauppiaiden toimintakentän rajoittaminen on Saksan kansallisen lainsäädännön mukaista, se ei myöskään ole perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua kilpailun rajoittamista, koska siinä on kyseessä tukkukauppiaan ja vähittäiskauppiaan tehtävien erottaminen toisistaan ja koska ilman tätä erottamista ensiksi

mainituilla olisi sellainen perusteeton kilpailuetu viimeksi mainittuihin nähden, joka ei vastaa ensiksi mainittujen suorituksia ja jota ei siksi voida suojata 85 artiklan nojalla.

29 On riidatonta, että useat jäsenvaltiot ovat säätäneet lakeja, jotka sisältävät erityisesti sosiaaliturvan ja verotuksen alalla velvollisuuksia ja rasitteita, jotka ovat erilaisia vähittäis- ja tukkukaupan osalta, mistä seuraa, että kilpailu vääristyisi, jos tukkukauppiaat, joiden kulut ovat yleensä suhteellisesti vähäisempiä sen markkinaportaan vuoksi, jolla ne toimivat, kilpailisivat vähittäiskauppiaiden kanssa vähittäiskaupan tasolla, erityisesti toimituksissa yksityisille kuluttajille.

Arvioidessaan tällaisen tehtävien erottamisen olevan pääosin vääristymättömän kilpailun vaatimuksen mukaista komissio ei ole rikkonut 85 artiklan 1 kohtaa.

Kantajakaan ei kiistä tätä näkökohtaa ja jopa vakuuttaa myyntijärjestelmänsä olevan järjestetty tätä erottelua noudattaen, mutta väittää, että suorat toimitukset merkittäville "laitostyyppisille" loppukäyttäjille kuuluvat myös tukkukaupan tehtäviin.

Tässä yhteydessä se vetoaa sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden toteuttamisesta tukkukauppatoiminnassa 25.2.1964 annetun neuvoston direktiivin 2 artiklan 2 kohtaan, jonka mukaan "tässä direktiivissä 'tukkukauppatoiminnalla' tarkoitetaan minkä tahansa sellaisen luonnollisen henkilön tai yhtiön toimintaa, joka säännöllisesti kauppaa käymällä ostaa hyödykkeitä omiin nimiinsä ja omaan laskuunsa sekä jälleenmyy nämä tavarat toisille tukkukauppiaille, jälleenmyyjille, jalostajille tai ammatillisille, kaupallisille tai suurkäyttäjille."

30 Direktiivissä määritellään tukkukauppatoiminta sijoittautumisvapautta ja palvelujen tarjoamisen vapautta koskevien perustamissopimuksen sääntöjen soveltamisen kannalta, mutta sillä ei voida katsoa pyrityn 85 artiklassa tarkoitettujen kilpailua koskevien ongelmien ratkaisemiseen.

Vaikka onkin totta, että tietyt yksityiset kuluttajat, kuten laitokset, joutuvat ostamaan merkittäviä määriä useita tuotteita, kuten elintarvikkeita, niiden laitostyyppisyys ei tarkoita, että niillä olisi suurkuluttajan ominaisuus kaikkien tuotteiden osalta.

Katsoessaan, että SABAn valmistamien tuotteiden osalta ei ollut tarpeen erottaa toisistaan erityyppisiä loppukäyttäjiä, jotka eivät harjoita elinkeinoa, komissio ei ylittänyt harkintavaltaansa asiassa.

Lisäksi kantajan olisi joka tapauksessa todistettava, että yksityiset laitostyyppiset kuluttajat, jotka eivät harjoita elinkeinoa, pyytävät tai ovat pyytäneet siltä merkittäviä toimituksia viihde-elektroniikan alalla, mutta se ei ole toimittanut mitään todisteita tukeakseen väitettään tämän osalta.

3) Tukkukauppiaiden velvoite valvoa myydessään SABAn laitteita elinkeinonharjoittajina toimiville loppukäyttäjille, että niitä käytetään elinkeinotoimintaan

31 Kanteen kohteena olevan päätöksen 15 kohdan mukaisesti "SABAn tukkukauppiaiden jakelusitoumuksen mukaan (2.2. kohta) SABAn saksalaiset tukkukauppiaat eivät saa toimittaa SABAn laitteita Saksan liittotasavallan ja Länsi-Berliinin alueella muille loppukäyttäjille kuin sellaisille:

- jotka todistavat harjoittavansa teollista tai kaupallista toimintaa,

- jotka käyttävät SABAn tuotteita elinkeinotoiminnassaan ainoastaan yrityksen kannattavuutta parantaviin tarkoituksiin ja jotka allekirjoittavat SABAn laatiman vakuutuksen, jossa ne ilmoittavat sitoutuvansa noudattamaan tätä velvoitetta, josta käy objektiivisesti ilmi tämä elinkeinotoimintaan liittyvä tarkoitus ja jossa kaikenlaisesta muusta käytöstä ja edelleenluovutuksista sitoudutaan luovuttavan."

32 Näistä lausumista ilmenee, että hallinnollisessa menettelyssä komissio totesi Metron väitteen mukaisesti, että SABAn tukkumyyjille asetettu kielto myydä vähittäiskauppiaille, jotka eivät toimi viihde-elektroniikka-alalla mutta haluavat ostaa SABAn laitteita käyttääkseen niitä yrityksensä liiketoiminnassa, ei ole 85 artiklan 1 kohdan mukainen, eikä sille voida myöntää 85 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua poikkeusta.

Sopimattoman kilpailunrajoituksen poistamisen ja tukkukauppiaille asetetun kiellon toimittaa laitteita loppukäyttäjille näiden yksityisiin tarpeisiin on kuitenkin sovittava yhteen toistensa kanssa.

Näin ollen valmistajalla on oikeus valvoa tämän velvoitteen noudattamista, mikä on välttämätöntä sen kaksiportaisen jakelujärjestelmän rakenteen säilyttämiseksi, koska muuten se ei voisi vaatia hyväksytyiltä vähittäiskauppi-

ailta valikoivan jakelujärjestelmän tehokkaan toiminnan edellyttämiä suorituksia.

Kantaja väittää esittämättä kuitenkaan vakuuttavia todisteita, että jakelusitoumuksissa tätä tarkoitusta varten asetetut valvontavelvoitteet eivät sovellu pikatukkukauppaan ja ovat siksi omiaan eliminoimaan tämän kilpailumuodon.

33 Kantajan itsensä toimittamien tietojen mukaan pikatukkukauppa perustuu pääosin siihen, että pääsy myyntitiloihin on varattu ainoastaan henkilökohtaisten ostajakorttien haltijoille, mikä mahdollistaa sekä asiakkaan tunnistamisen nimeltä että sen tarkistamisen, onko kyseessä luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka harjoittaa kauppaliikettä tai pienyritys- tai teollisuustoimintaa.

Lisäksi Saksan lakien mukaan ainakin "non food" -osastolla suoritetaan tarkistus ennen tavaroiden viemistä tukusta ulos sen varmistamiseksi, että ostot tehdään jälleenmyyntiä varten tai ostajan elinkeinotoiminnassa käytettäviksi eikä yksityisiin tarpeisiin.

Jakelusitoumuksessa edellytetyt tarkistukset ovat olennaisesti samankaltaisia, paitsi että siinä velvoitetaan tukkukauppias vaatimaan ostajalta allekirjoitus vakuutukseen, jolla vakuutetaan, että hankinta on tehty elinkeinotoimintaa varten.

Tässä tilanteessa tämä lisävaatimus ei vaikuta kohtuuttomalta eikä muodosta vakavaa ja pikatukkukaupan kanssa yhteensopimatonta estettä, kun otetaan huomioon ne väärinkäytön mahdollisuudet, jotka myyntimahdollisuuksien laajentaminen muuhun tarkoitukseen kuin jälleenmyyntiin aiheuttaa.

Asetettu velvoite ei myöskään edellytä, että olisi itse valvottava, että ostajat noudattavat antamiaan sitoumuksia.

4) Tukkukauppiaiden velvoite osallistua SABAn jakeluverkoston kehittämiseen allekirjoittamalla yhteistyösopimus

34 SABAn tukkumyyjäksi hyväksymiselle Saksan liittotasavallassa ja Länsi-Berliinissä on päätöksen 9 kohdan mukaan asetettu seuraavat edellytykset: "SABA on ilmoittanut komissiolle, että se on periaatteessa valmis toimittamaan tuotteitaan Saksan liittotasavallassa ja Länsi-Berliinissä jokaiselle tukkukauppiaalle

a) jonka liike on erikoistunut siten, että sen liikevaihdosta enemmän kuin 50 prosenttia tulee radioiden, televisioiden, nauhureiden tai muiden elektroniikkalaitteiden myynnistä tai jolla on sellainen erityinen osasto radioiden, televisioiden ja nauhureiden tukkumyyntiä varten, jonka liikevaihto on verrattavissa viihde-elektroniikkatuotteisiin erikoistuneen tukkukauppiaan liikevaihtoon;

b) joka osallistuu SABAn jakeluverkoston luomiseen ja vahvistamiseen;

c) joka osallistuu SABAn asiakaspalvelujärjestelmään ja joka pystyy erityisesti ammattitaitoisen henkilökuntansa ansiosta pätevään tekniseen asiakaspalveluun ja asiakkaiden neuvontaan;

d) joka allekirjoittaa SABAn yhteistyösopimuksen;

e) joka allekirjoittaa SABAn jakelusitoumuksen ja noudattaa sen sisältämiä jakelua koskevia määräyksiä."

35 Kantajan mukaan kohdat a (erikoisliike tai erityinen osasto), b (SABAn verkoston lujittaminen) sekä d (yhteistyösopimukset) ovat 85 artiklan 1 kohdassa kiellettyjä kilpailunrajoituksia, eikä komissiolla ei ole oikeutta myöntää 85 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua poikkeusta, koska edellytykset siihen eivät täyty.

a) Velvoite perustaa erityinen osasto, jonka liikevaihto on verrattavissa erikoistuneen tukkukauppiaan liikevaihtoon

36 Vaikka tämä kaksiosainen velvoite ei suoranaisesti ilmene yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyistä sitoumusteksteistä (EWG-Verpflichtungsschein SABA-Großhändler, Verpflichtungsschein Vertriebsbindung SABA-Großhändler Deutschland, EWG-Verpflichtungsschein Facheinzelhändler, Kooperationsvertrag), on selvää, että se on mainittu Metron kantelun tutkinnan yhteydessä, erityisesti SABAn 20.2.1975 päivätyssä kirjeessä, jonka sisältö annettiin kantajalle tiedoksi 5.3.1975.

Tästä seuraa, että kyse on hyväksytyksi SABA-jälleenmyyjäksi pääsylle asetetusta edellytyksestä sellaisia tukkukauppiaita kohtaan, jotka eivät ole erikoistuneita, ja sitä sovelletaan osana komission hyväksymää jakelujärjestelmää.

On siis tarpeen tutkia edellytyksen ulottuvuutta sekä 85 artiklan 1 kohdan että sen 3 kohdan kannalta.

37 Erikoistumattomille tukkukauppiaille asetettu velvoite avata erityinen viihde-elektroniikkatuotteiden osasto on tarkoitettu sitä varten, että kyseisten tuotteiden myynti tapahtuu asianmukaisissa oloissa, eikä se siten ole 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua kilpailun rajoittamista.

Sitä vastoin velvoite saavuttaa vastaava liikevaihto kuin erikoistuneella tukkukauppiaalla on ylittää valikoivan jakelujärjestelmän laatuvaatimuksista johtuvat tarpeet, ja sitä on siksi tarkasteltava 85 artiklan 3 kohdan kannalta.

38 Velvoite on kuitenkin tässä tapauksessa yhteydessä myös yhteistyösopimuksissa asetettuun velvoitteeseen saavuttaa tyydyttävä liikevaihto, joten sitä on tarkasteltava yhdessä näiden sopimusten kanssa.

b) Kohdissa b (jakeluverkoston kehittämiseen osallistuminen) ja d (yhteistyösopimusten allekirjoittaminen) asetetut velvoitteet

39 Velvoitteet kohdassa b eli jakeluverkoston luominen ja kehittäminen sekä kohdassa d eli sellaisten yhteistyösopimusten allekirjoittaminen, joilla tukkukauppias sitoutuu saavuttamaan SABAn tyydyttäväksi katsoman liikevaihdon ja jotka sisältävät ostositoumuksia kuuden kuukauden ajalle sekä varastointia koskevia velvoitteita, ylittävät sekä tavanomaiset tukkukaupan harjoittamiseen liittyvät velvoitteet että laatuvaatimuksiin perustuvan valikoivan jakelujärjestelmän tarpeet.

Velvoitteet sitovat hyväksytyt jakelijat tiukasti SABAan, ja niiden vuoksi järjestelmän ulkopuolelle voi jäädä yrityksiä, jotka huolimatta siitä, että täyttävät hyväksymisen edellytyksenä olevat laatuvaatimukset, eivät voi tai tahdo suostua velvoitteisiin, mikä näin voi rajoittaa epäsuorasti jakelupisteiden lukumäärää ja uusien jakelupisteiden avaamista.

Velvoitteille voidaan tästä syystä myöntää poikkeus 85 artiklan 1 kohdassa olevasta kiellosta ainoastaan, jos 85 artiklan 3 kohdan edellytykset täyttyvät.

40 Komission mukaan (päätöksen 28 kohta) tukkukauppiaille asetettu velvoite "osallistua jakeluverkoston kehittämiseen" ei ole 85 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvaa kilpailun rajoittamista.

Arvioinnissa ei oteta huomioon tämän määräyksen ulottuvuutta, koska tukkukauppiaan tehtävä ei ole edistää tietyn valmistajan tuotannon myyntiä, vaan toimittaa vähittäismyyntiin tavaroita käyttäen hyväksi tuottajien välistä kilpailua, joten tukkukauppiaalta edellytetyt sitoumukset, jotka rajoittavat sen vapautta tämän osalta, ovat kilpailun rajoittamista.

Tämä virheellinen arviointi ei kuitenkaan tee kanteen kohteena olevasta päätöksestä pätemätöntä, koska on selvää, että velvoite osallistua SABAn jakeluverkoston kehittämiseen liittyy itse asiassa yhteistyösopimuksessa lueteltuihin velvoitteisiin, joiden komissio katsoi olevan kilpailua rajoittavia ja jotka voidaan sallia ainoastaan 85 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

On siis tutkittava, täyttyvätkö nämä edellytykset.

41 Tukkukauppiaan ja SABAn välinen "yhteistyösopimus" sisältää

1) SABAlle asetettuja yleisiä velvoitteita (neuvottelut SABA-tukkukauppiaiden ryhmittymien kanssa kahdenvälisten liikesuhteiden kannalta merkittävistä seikoista, tiedottaminen teknisistä seikoista, rahoitusyhteistyö);

2) SABAn suoritettavaksi asetettuja erityisiä palveluja (yhteistyö mainostamisessa, takuusuoritusten korvaaminen);

3) määräyksiä molempien osapuolten velvoitteista toimitussopimusten osalta.

Yhteistyösopimuksessa asetetaan SABA-tukkukauppiaalle velvoite tehdä viimeistään kuusi kuukautta etukäteen toimitussopimukset SABAn kanssa sellaisesta tuotemäärästä, jossa on otettu huomioon odotettavissa kasvu viihde-elektroniikan kotimaan markkinoilla molempien osapuolten kannalta sopivassa määrin sekä varastointia koskevat velvoitteet.

Lisäksi SABA-tukkukauppias sitoutuu saavuttamaan "asianmukaisen" liikevaihdon (ein angemessener Umsatz) SABAn laitteista.

SABA puolestaan sitoutuu maksamaan tukkukauppiaille vuotuisen palkkion, joka lasketaan laskutuksen nettoarvosta ja jonka määrä vaihtelee nollasta kahteen prosenttiin toimitussopimukseen sisältyvien sitoumusten toteutumisasteen mukaan.

Tämän "vuosipalkkion" lisäksi maksetaan vuosittain "etukäteistilauspalkkio" SABAn laatimien tilausehdotusten 100-prosenttisesta tai yli 95-prosenttisesta hyväksymisestä, jos näihin ehdotuksiin perustuva toimitussopimus täytetään.

42 Perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan mukaan poikkeus 85 artiklan 1 kohdassa olevasta kiellosta voidaan myöntää sillä edellytyksellä, että 1) sopimus osaltaan tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistää teknistä tai taloudellista kehitystä, 2) sopimus jättää kuluttajille kohtuullisen osuuden näin saatavasta hyödystä, 3) sopimus ei aseta rajoituksia, jotka eivät ole välttämättömiä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi, 4) sopimus ei anna siinä osallisina oleville yrityksille mahdollisuutta poistaa kilpailua merkittävältä osalta kysymyksessä olevia tuotteita.

43 Ensimmäisen edellä esitetyn edellytyksen osalta on todettava, että toimitussopimusten tekemisen kuudeksi kuukaudeksi markkinoiden odotettavissa olevan kasvun perusteella pitäisi taata tietty jatkuvuus kyseisten tuotteiden toimittamisessa, minkä ansiosta tukkukauppiaan asiakkaiden tarpeet on mahdollista paremmin tyydyttää ja, koska toimitussopimukset ovat kestoltaan suhteellisen lyhytaikaisia, päästään tiettyyn joustavuuteen, joka mahdollistaa tuotannon mukauttamisen markkinoiden muuttuviin tarpeisiin.

Näin taataan säännöllisempi jakelu, joka on eduksi sekä valmistajalle, joka osallistuu kyseisen tuotteen markkinoiden ennakoituun kasvuun, että tukkukauppiaalle, jonka toimitukset varmistuvat, ja lopulta tukkukauppiaalta hankintansa suorittaville yrityksille, koska saatavilla olevien tuotteiden valikoima laajenee.

Yksi jakelua tehostavista tekijöistä on yhteistyösopimuksen lauseke, joka velvoittaa SABAn korvaamaan tukkukauppiaille takuusuoritukset ja toimittamaan takuukorjauksia varten tarvittavat varaosat.

Lisäksi toimitussuunnitelmien laatiminen kohtuullisen pituiselle ajanjaksolle on työpaikkojen säilyttämisen kannalta vakauttava tekijä, koska se parantaa yleisiä tuotantoedellytyksiä erityisesti epäsuotuisassa taloudellisessa suhdanteessa, ja on siksi 85 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden mukainen.

44 Toiseksi on tutkittava, ovatko tukkukauppiaille yhteistyösopimuksessa asetetut rajoitukset välttämättömiä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

45 Jos sitoumuksia tietyn pituiselle ajanjaksolle ei tehtäisi, tuottajan ja hyväksytyn tukkukauppiaan liikesuhde olisi ainoastaan satunnainen, jolloin ei päästäisi sellaiseen jatkuvuuteen, jota erikoistuneet tukkukauppiaat ja valmistajat tarvitsevat voidakseen noudattaa niitä muita velvoitteita, joilla päästään tehokkaampiin toimituksiin.

Katsoessaan, että toimitussopimuksen kattaman ajan rajaaminen kuuden kuukauden pituiseksi yhteistyösopimuksessa oli välttämättömän rajoissa, komissio ei selvästikään ylittänyt sille kuuluvaa harkintavaltaa.

46 Perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan mukaan kilpailua rajoittavan sopimuksen on, jotta sille voidaan myöntää poikkeus, sekä tehostettava tuotteiden jakelua että jätettävä kuluttajille kohtuullinen osuus näin saatavasta hyödystä.

47 Kanteen kohteena olevan päätöksen mukaan yhteistyösopimuksesta tukkukauppiaille koituvat toimitusedellytykset antavat suoraan kuluttajille osuuden hyödystä takaamalla toimitusten jatkuvuuden sekä suuremman valikoiman tuotteita vähittäiskauppiailta yksityisille kuluttajille.

Lisäksi ankara kilpailu viihde-elektroniikkamarkkinoilla aiheuttaa SABAlle ja tukkukauppiaille riittävästi paineita, minkä seurauksena ne siirtävät kuluttajille yhteistyösopimusten aikaansaamasta tuotannon ja jakelun järkiperäistämisestä seuraavan hyödyn.

48 Tässä tapauksessa toimitusten säännöllisyys on kuluttajien kannalta riittävä etu, jotta sitä voidaan pitää kohtuullisena osuutena hyödystä, joka on seurausta komission hyväksymän kilpailunrajoituksen aiheuttamasta tehokkuuden kasvusta.

Vaikka onkin kyseenalaista, täyttyykö 85 artiklan 3 kohdassa oleva vaatimus tässä yhteydessä oletuksella siitä, että kilpailun aiheuttama paine riittää siihen, että SABA ja tukkukauppiaat siirtävät kuluttajille osuuden jakeluverkoston järkiperäistämisestä seuraavasta hyödystä, poikkeuksen myöntämisen voidaan kuitenkin katsoa olevan tässä tapauksessa riittävästi perusteltua kuluttajille tehokkaammista toimituksista seuraavan edun perusteella.

49 Lopuksi on tutkittava, antavatko yhteistyösopimuksen sisältämät velvoitteet asianomaisille yrityksille mahdollisuuden poistaa kilpailua merkittävältä osalta kysymyksessä olevia tuotteita.

50 Edellä esitetyistä seikoista ilmenee, että pikatukkukauppiaat pystyvät vaivattomasti toteuttamaan suuren osan SABAn hyväksytylle tukkukauppiaalle asettamista edellytyksistä.

Huolimatta siitä, että ostosuunnitelmat, joihin tukkukauppiaat joutuvat yhteistyösopimuksessa sitoutumaan, todennäköisesti ovat tämän jakelukanavan varsinaisten toimintatapojen kannalta vieraita tekijöitä, komissio ei kuitenkaan ole ylittänyt sille kuuluvaa harkintavaltaa, kun se on verrannut toisiinsa yhtäältä SABAn jakelujärjestelmän riittävän yhtenäisyyden takaavien yhteistyösopimusten tarpeellisuutta, erityisesti erikoistuneiden tukkukauppiaiden kannalta, ja toisaalta tästä pikatukkukauppiaille aiheutuvia voitettavissa olevia vaikeuksia, ja asettanut ensin mainitun etusijalle.

Tulos voisi olla erilainen, erityisesti jos SABAn valikoivan jakelujärjestelmän kaltaisten jakelujärjestelmien määrän lisääntymisen johdosta pikatukkukauppiaat eivät lainkaan enää voisi toimia viihde-elektroniikan markkinoiden jälleenmyyjinä.

Edellä esitetyistä seikoista kuitenkin ilmenee, ettei tilanne kanteen kohteena olevaa päätöstä tehtäessä ollut sellainen.

Päätös ei siten perustu ilmeisen virheelliseen arvioon kyseisen alan kilpailua säätelevistä taloudellisista olosuhteista.

51 Kanne on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

52 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Tämän artiklan 2 kohdan toisen alakohdassa määrätään, että jos hävinneitä asianosaisia on useita, yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee, miten kulut on jaettava näiden asianosaisten kesken.

Koska kantaja on hävinnyt asian, kantaja on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut; väliintulija SB-Verbandin on vastattava väliintulostaan aiheutuneista kuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Kanne hylätään.**

2) **Väliintulija SB-Verbandin on vastattava väliintulostaan aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista.**

3) **Kantaja velvoitetaan korvaamaan muut oikeudenkäyntikulut.**

Kutscher Sørensen Bosco Donner Mertens de Wilmars

Pescatore Mackenzie Stuart O'Keeffe Touffait

Julistettiin Luxemburgissa 25 päivänä lokakuuta 1977.

A. Van Houtte
kirjaaja

H. Kutscher
presidentti